

**ЗАСГИЙН ГАЗРААС БАТАЛСАН
“ОЁМОЛ БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ” ХӨТӨЛБӨРИЙН
ХЭРЭГЖИЛТИЙН ЯВЦАД ХИЙСЭН ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ
ТАЙЛАН**

2009 оны жилийн эцсийн байдлаар

2010.03.15

Д.д	<i>Хөтөлбөрийн агуулга</i>	<i>Гүйцэтгэл</i>					
1	<i>ЗГ-ын тогтоолын дугаар, огноо</i>	Хөтөлбөрийг Засгийн газрын 2003.09.17-ны өдрийн 207 дугаар тогтоолоор баталсан.					
2	<i>Хөтөлбөр хэрэгжүүлж хугацаа</i>	2003-2015 он					
3	<i>Хөтөлбөрийн зорилго</i>	Хөтөлбөрийн зорилго нь бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, экспортын хэмжээг тогтвортой хадгалах, дотоодын бүтээгдэхүүнээр хүн амын хэрэгцээг хангах бизнесийн таатай орчин бүрдүүлэхэд оршино.					
4	<i>Хөтөлбөрийн зорилтууд /үе шатаар/</i>	<i>Зорилтууд</i>	Хөтөлбөрийн зорилгыг хангахын тулд дараахь зорилгуудыг хэрэгжүүлнэ. Үүнд: 1. Шинэ зах зээл нээж олох, экспортыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр гадаад харилцааг хөгжүүлж, худалдааны тааламжтай нөхцөл бүрдүүлэх; 2. Үйлдвэрлэл, экспортыг нэмэгдүүлэх эрх зүйн таатай орчин бий болгох; 3. Импортыг орлох үйлдвэрлэлийг дэмжих; 4. Салбарын менежментийг сайжруулж, үйлдвэрлэлийн үр ашгийг дээшлүүлэн бүтээмжийн өсөлтийг хангах.				
		I шат 2003 -2005 он	Оёмол бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэж, суурилагдсан хүч чадлын ашиглалтыг дээшлүүлэн, үйлдвэрлэлийг хэвийн өсөлттэй явуулах нөхцлийг бүрдүүлнэ.				
		II шат 2006 -2008 он	Гадаад зах зээлд салбарын эзлэх байр суурийг бататгаж, дотоодын үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлнэ.				
		III шат 2009 -2015 он	Оёмол бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн хөгжлийг эрчимжүүлж, өрсөлдөх чадварыг Зүүн өмнөд Азийн орнуудын түвшинд хүргэнэ.				
5	<i>Зарцуулсан хөрөнгө</i>	<i>Төсөв /шаардагдах нийт зардал/</i>	39.0 сая төгрөг				
		<i>Гүйцэтгэл /өссөн дүнгээр/</i>	27.25 сая төгрөг				
		<i>тухайн жилд</i>	2009 онд санхүүжилт батлагдаагүй.				
6	<i>Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үнэлгээ</i>	<i>Биелэлтийн хувь</i>	<i>Дүн</i>	<i>75-80</i>	<i>65-70</i>	<i>20-30</i>	<i>Дундаж</i>
		<i>I шатны хэрэгжилтийн явц</i>	4				90%
		<i>II шатны хэрэгжилтийн явц</i>	4	1	3		70%
		<i>III шатны хэрэгжилтийн явц</i>	4	1		3	30%
7	<i>Шалгуур үзүүлэлтийн гүйцэтгэл</i>	<i>Төлөвлөсөн</i>	<i>Гүйцэтгэл</i>				
		1. Бүтээгдэхүүний экспорт тогтвортой нэмэгдэж, оёмол	“Оёмол, сүлжмэл бүтээгдэхүүн болон хувцасны тухай хэлэлцээр” 2004 онд дуусгавар болон гадаадын захиалга жил бүр багассанаас сүүлийн 4 жилд оёмол, сүлжмэл бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл,				

		<p>бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн дэлхийн зах зээлд эзлэх байр суурь өснө.</p> <p>2. Ажлын байр нэмэгдэж, ажилгүйдэл бууруулна.</p> <p>3. Орон нутагт үйлдвэрлэл хөгжих таатай орчин бүрдэнэ.</p> <p>4. Салбарын үйл ажиллагааны импортоос хамаарах хамаарал буурна.</p>	<p>экспорт буурсаар байна.</p> <p><u>Экспорт</u></p> <p>- Оёмол хувцас, эдлэлийн экспорт нь нийт экспортын 2006 онд 2.6, 2007 онд 1.3, 2008 онд 0.4, 2009 онд 0.7 хувийг эзлэв.</p> <p>- БТКУС-ийн 62-кодтой Оёмол хувцас, эдлэлийн экспорт өмнөх оныхоос 2006 онд 24%, 2007 онд 37 хувиар, 2008 онд 58 хувиар буурсан.</p> <p><u>Үйлдвэрлэлт</u></p> <p>- Хувцас үйлдвэрлэл, үслэг арьс боловсруулалтын үйлдвэрлэл нь боловсруулах аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлд 2005 онд 10.3 хувийг эзэлж байсан бол 2006 онд 7.8 хувь, 2007 онд 4.6 хувь, 2008 онд 2, 2009 онд 1.1 хувийг эзлэх болжээ.</p> <p>- Хувцас үйлдвэрлэл, үслэг арьс боловсруулалтын үйлдвэрлэл өмнөх оныхоос 2006 онд 14.1 хувиар, 2007 онд 12.5 хувиар, 2008 онд 16340,6, 2009 онд 6636,8 сая төгрөг болж, өмнөх оныхоос 2006 онд 14.1 хувиар, 2007 онд 12.5 хувиар, 2008 онд 30,4 хувиар, 2009 онд 59,38 хувиар тус тус буурчээ.</p> <p><u>Борлуулалт</u></p> <p>- Хувцас үйлдвэрлэл, үслэг арьс боловсруулалтын үйлдвэрлэл нь аж үйлдвэрийн салбарын борлуулсан бүтээгдэхүүний дүнд 2007 онд 1,2 хувийг, 2008 онд 0,6 хувийг, 2009 онд 0,3 хувийг эзлэж буурсан үзүүлэлтэй байна.</p> <p>- 2009 онд дотоодын зах зээлд 310.8 мян.ш 712.27 сая.төг ажлын хувцас, 54.0 ширхэг 904.0 сая.төг сурагчийн дүрэмт хувцас үйлдвэрлэн борлуулсан байна.</p> <p><u>Хөдөлмөрийн бүтээмж</u></p> <p>- Салбарын хөдөлмөрийн бүтээмж 2007 онд 2005 оны зэрэгцүүлэх үнээр 4469.5 мянган төгрөг болж, өмнөх оныхоос 17 хувиар буурчээ. 2008 онд 4780,1 мян.төг болж 6,94 хувиар өссөн, 2009 онд 5729,1 мян.төг болж 19,85 хувиар өссөн байна.</p> <p><u>Ажиллах хүчин</u></p> <p>- Уг салбарт ажиллагсдын тоо 2005 онд 11029.0, 2006 онд 4908.0, 2007 онд 4669.0, 2008 онд 2556, 2009 онд 1431 болж, өмнөх оныхоос 2006 онд 55,0 хувиар, 2007 онд 4.8 хувиар, 2008 онд 45.2 хувиар, 2009 онд 44,01 хувиар буурчээ.</p>
--	--	--	---

8	Хөтөлбөрийн гол үйл ажиллагаа	<p><i>Шинэ зах зээл нээж олох, экспортыг нэмэгдүүлэх чиглэлээр гадаад харилцааг хөгжүүлж, худалдааны тааламжтай нөхцөл бүрдүүлэх зорилтын хүрээнд:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Монгол Улсад үйлдвэрлэсэн нэхмэл, сүлжмэл, оёмол бүтээгдэхүүнийг АНУ-ын “Хөнгөлөлтийн ерөнхий систем”, Европын холбооны Худалдааны хөнгөлөлтийн ерөнхий системийн нэмэлт хөнгөлөлтийн системд хамруулан, тэдгээр улсын зах зээлд татваргүй экспортлох болсон. • Канад, ОХУ, БНХАУ зэрэг орнуудтай импортын татварыг бууруулах яриа хэлцэл хийж байна. <p><i>Үйлдвэрлэл, экспортыг нэмэгдүүлэх эрх зүйн таатай орчин бий болгох зорилтын хүрээнд:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай, нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай 2009 оны 7 дугаар сарын хуулиудын дагуу ЗГ-ын 2009 оны 316 дугаар тогтоолоор ЖДҮ-н импортоор оруулж байгаа гаалийн албан татвараас чөлөөлүүлэх тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслийн жагсаалтад оёдлын салбарын 15 нэр төрлийн тоног төхөөрөмжийг хамруулан батлуулав. <p><i>Үйлдвэрлэл, экспортыг нэмэгдүүлэх эрх зүйн таатай орчин бий болгох зорилтын хүрээнд:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх тухай, нэмэгдсэн өртгийн албан татвараас чөлөөлөх тухай 2009 оны 7 дугаар сарын хуулиудын дагуу ЗГ-ын 2009 оны 316 дугаар тогтоолоор ЖДҮ-н импортоор оруулж байгаа гаалийн албан татвараас чөлөөлүүлэх тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслийн жагсаалтад оёдлын салбарын 15 нэр төрлийн тоног төхөөрөмжийг хамруулан батлуулав. • Экспортын баримжаатай бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг компаниудад олгодог зээлийн хүүг бууруулах бодлогыг баримтлан Арилжааны банкуудтай хамтран ажиллаж байна. • Хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн сангийн хүүгийн урамшуулал, Япон улсын 2 үе шаттай зээлд үйлдвэр, аж ахуйн нэгжүүд хамрагдах боломжтой болсон. <p><i>Импортыг орлох үйлдвэрлэлийг дэмжих зорилтын хүрээнд:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • “Орон нутагт 2010 он хүртэл үйлдвэрлэл хөгжүүлэх чиглэл”-ийг хэрэгжүүлэх хүрээнд бүсийн тулгуур төвүүдэд хувцас захиалгыг жижиг үйлдвэрүүдийг байгуулах, сэргээх төслүүдийг дэмжиж, лизингийн зээл олгоход хамруулсан. • Шошго, тэмдэг, сав баглаа, боодлын жижиг үйлдвэр байгуулж, ашиглах эдийн засгийн ач холбогдол, үр дүнгийн талаар бизнес эрхлэгчдэд зөвлөлгөө өгдөг. • Салбарын үйлдвэрүүдийг дэмжлэг үзүүлэн төсвийн болон орон нутгийн өмчөөр бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээ худалдан авахдаа дотоодын үйлдвэрүүдийн бүтээгдэхүүнийг тэргүүн ээлжинд сонгох талаар Засгийн газрын шийдвэр гарган, дотоодын үйлдвэрлэгч, аж ахуйн нэгжийг дэмжих зорилгоор “Тендерт оролцогчид давуу эрх олгох аргачлал”-ыг батлуулсан. • Импортын материалын бөөний худалдааны нэгдсэн сүлжээг байгуулан ажиллах талаар санал солилцож байна. Монгол нэхмэл ХК-тай хамтран ажиллах, сурагчдын дүрэмт хувцасны материалыг эх орондоо үйлдвэрлэх боломжийг судлан, үйлдвэрлэх туршилтыг хийж байна. <p><i>Салбарын менежментийг сайжруулж, үйлдвэрлэлийн үр ашгийг дээшлүүлэн бүтээмжийн өсөлтийг хангах зорилтын хүрээнд:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ХБНГУ-ын техникийн хамтын ажиллагааны “Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих” төсөлд “Хувцас, судлалын төв”-ийг хамруулж, мэргэжилтнүүдийг хувцасны хийц, загварын сургалтад хамруулсан. • Салбарын ажиллагсдын тогтвор, суурьшлыг хангах эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгох хүрээнд тус салбарын ажил олгогчдоос нийгмийн
---	-------------------------------	---

		<p>даатгалын шимтгэлд төлдөг төлбөрийн 50 хүртэл хувийг улсын хуваарилагдаагүй зардлаас эргүүлэн төлөх тухай Засгийн газрын шийдвэр гарган хэрэгжүүлсэн.</p> <ul style="list-style-type: none"> Оёдлын салбарт мөрдөгдөж байгаа стандартанд үзлэг, шүүлт хийх, үндэсний стандартыг шинэчлэн боловсруулах, олон улсын стандарт орчуулах, ISO-стандартыг үйлдвэрлэлд нэвтрүүлэх, үндэсний болгон мөрдүүлэх бэлтгэл ажил хийгдэж байна. <p>Хөтөлбөрийн гуравдугаар үе /2009-2015 он/ шатны зорилтыг тухайн үеийн нөхцөл байдалтай уялдуулан салбарыг хөгжүүлэх зорилгыг тодорхойлон, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг 5 зорилт бүхий 18 арга хэмжээ хэрэгжүүлэхээр боловсруулсан бөгөөд Сайдын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулахаар ажиллаж байна.</p>
9	Дүгнэлт /ололт, дутагдал, анхаарах асуудлууд/	<p>Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг Засгийн газрын 2010 оны 11 дүгээр тогтоолоор баталсан "Яам, аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын үйл ажиллагааны үр дүнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх журам"-ыг удирдлага болгож ХҮБХЗГ-аас гаргасан уг хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн тайлан, холбогдох статистик мэдээллүүдийг үндэслэн хийв.</p> <p>Хөтөлбөрийн I, II үе шатыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний чиглэлд тусгагдсан 4 зорилтын 19 арга хэмжээ төлөвлөн, нэгдүгээр үе шатны 2003-2005 оны зорилтын арга хэмжээний хэрэгжилт 90 хувьтай, хоёрдугаар үе шатны 2006-2008 оны зорилтын арга хэмжээний хэрэгжилт 70 хувьтай дүгнэгджээ. Гуравдугаар үе шатны хөтөлбөрийн зорилтын арга хэмжээний хэрэгжилт 2009 оны жилийн эцсийн байдлаар 30 хувьтай дүгнэгдэж байна.</p> <p>Оёмол бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, экспортыг нэмэгдүүлэх зорилгоор худалдааны таатай орчин бий болгох, татвар, санхүү, зээл, даатгалын бодлогоор дэмжих эрх зүйн үндсүүд бүрдэж байна.</p> <p>Гадаад зах зээлд нэвтрэх, худалдааны таатай нөхцөл бүрдүүлсэн боловч үндэсний үйлдвэрлэгч боломжийг ашиглаж чадахгүй байна. Европын холбооны Худалдааны хөнгөлөлтийн ерөнхий системийн нэмэлт хөнгөлөлтийн хүрээнд компаниуд Европын холбооны орнуудад оёмол, сүлжмэлийн бүтээгдэхүүнээ экспортлох сонирхол байгаа ч тэдний захиалгын тоо хэмжээ бага, стандартынх нь шаардлага өндөр байна. Мөн оёмол бүтээгдэхүүний гадаад зах зээлийн талаар судалгаа хийх, өмнөх хийсэн судалгааны үр дүн, зөвлөмжийг бодлого, арга хэмжээний хэрэгжилтэд ашиглах талаар дутмаг ажиллаж байна.</p> <p>Дотоодын үйлдвэрлэгчдийг санхүү, зээлийн бодлогоор дэмжин ажиллаж байгаа ч санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн хүү зээллэгчдийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг болохуйц хэмжээгээр буурахгүй, зээлд хамрагдах боломжийг бүрэн олгохгүй байна.</p> <p>Төсвийн болон орон нутгийн өмчөөр бүтээгдэхүүн, ажил, үйлчилгээ худалдан авахдаа дотоодын үйлдвэрүүдийг тэргүүн ээлжинд сонгох арга хэмжээ хэрэгжихгүй байна, уг асуудлаар холбогдох байгууллагуудтай хамтран ажиллаж зохицуулалтын арга хэмжээ авах шаардлагатай.</p> <p>Орон нутагт хувцас захиалгыг жижиг үйлдвэрүүдийг хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх, үйлдвэрлэл дундын загвар зохион бүтээх төвийг ажиллуулах, мэргэжлийн боловсон хүчний ур чадвар, хөдөлмөрийн бүтээмжийг дээшлүүлэхэд чиглэсэн судалгаа, сургалт явуулах, импортын материалын бөөний худалдааны нэгдсэн сүлжээг байгуулан ажиллах, хувцас зохион бүтээлт, загварын ISO стандартуудыг орчуулах зэрэг арга хэмжээний хэрэгжилт хангалтгүй байна. Эдгээр нь хэрэгжүүлэх хөрөнгө батлагдахгүй байгаатай ч холбоотой.</p> <p>Оёмол бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх" хөтөлбөрийн II үе шат 2008 онд дуусан, шинэ үе шат 2009 оноос эхэлсэн боловч уг шатны төлөвлөгөөг батлуулах ажил удаашралтай байна.</p>
10	Хүлээгдэж буй үр дүндээ хүрээгүй бол	Хөтөлбөрийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд зарцуулагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг цаг хугацаанд олгогдохгүй байгаа нь хүлээгдэж буй үр дүндээ хүрээгүй гол шалтгаан болж байна.

	шалтгаан	
11	Эдгээрээс гарах арга зам	<ul style="list-style-type: none"> • Оёмол бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн өнөөгийн байдалд үнэлгээ хийх, хөгжлийн стратегийг боловсруулах, • Монголын оёмол бүтээгдэхүүний импортын татварыг бууруулах талаар улс орнуудтай хийгдэж буй яриа хэлцлийг эрчимжүүлэн үр дүнд хүргэх, • Салбарын менежментийг сайжруулж, үйлдвэрлэлийн үр ашгийг дээшлүүлэн бүтээмжийн өсөлтийг хангах, хувцас захиалга, засварын болон үндэсний хувцас үйлдвэрлэх жижиг, дунд үйлдвэрийг орон нутагт хөгжүүлэхэд санхүү, зээлийн дэмжлэг үзүүлэх зорилтын арга хэмжээний хэрэгжилт удаашралтай байгаад анхаарах, шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг цаг хугацаанд авах асуудлыг шийдвэрлэх, • Хөтөлбөрийн удирдлагын үйл ажиллагааг нь тогтмолжуулан хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үе шатны болон тухайн оны төлөвлөгөөг боловсруулах, хэрэгжилтийг ханган ажиллах, хэрэгжилтийн тайлан хэлэлцэх, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцад хийсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний тайлантай танилцан, өгсөн зөвлөмжийг цаашдын ажлын төлөвлөлтөд тусган ажиллахад анхаарах, • Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх III үе шатны арга хэмжээний төлөвлөгөөг оны хуваарьтай, хүрэх үр дүн, үр дүнгийн шалгуур үзүүлэлт, хэрэгжилтэд шаардагдах санхүүжилтийг тодорхой тусган батлуулах,
12	<i>Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд оролцогч талуудын талаархи үнэлгээ</i>	Үндэсний үйлдвэрүүдийн үйл ажиллагааг уялдуулан салбарын менежментийг сайжруулах, үйлдвэрлэлийн үр ашгийг дээшлүүлэн бүтээмжийн өсөлтийг хангах талаар санаачлагатай ажиллах
13	<i>Хөтөлбөрийн талаархи яамны санал</i>	<ul style="list-style-type: none"> - “Оёмол бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх” хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх, - Хөтөлбөрийг хэрэгжилтэд шаардагдах санхүүжилтийг цаг хугацаанд гаргуулах асуудлыг Засгийн газар, Сангийн яаманд хүргүүлэн дэмжлэг авах.

ТӨРИЙН НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА

Т.ГАНТУЛГА